

the construction of "vertical farms", introduction of preferential property taxes, and so on. It is doubtless a need for the development of technology for indoors growing of root crops and forcing research to increase the range of self-pollinating crops.

Keywords: *urban agricultural systems, "vertical farm", urban sustainable development*

УДК 657:312

*Безверхня Ю.В.,
к.е.н., доцент ТДАТУ*

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК В АСПЕКТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. У статті проаналізовані основні фактори впливу на формування цін на сільськогосподарську продукцію, висвітлене поняття диференційної ренти в аграрних підприємствах, визначене значення витрат та їхній облік в агропромисловому комплексі з позиції ціноутворення, розглянута політика ціноутворення й формування ціни на сільськогосподарську продукцію в аспекті управлінського обліку

Ключові слова: *управлінський облік, витрати, ціна, ціноутворення, підприємство, АПК*

Постановка проблеми. Ціни завжди дуже впливали на результати фінансової діяльності та положення підприємств агропромислового комплексу. Але особливо посилилася їхня роль у зв'язку з переходом до ринкових умов господарювання. Система цін в АПК включає закупівельні ціни та різні надбавки до них, оптові ціни на продукцію постачальників сільського господарства, оптові та розрахункові ціни на продукцію переробних підприємств АПК, державні роздрібні ціни на продовольчі товари, тарифи за послуги з переробки сільськогосподарської сировини підприємствами переробної промисловості на давальницькій основі, інші ціни та тарифи. У такій системі вхідними є ціни на засоби виробництва та послуги для сільського господарства, а вихідними – ціни на продукцію переробної промисловості. Ціни на сільськогосподарську продукцію займають проміжне положення. Тому що аграрні відносини займають основне місце у системі економічних взаємин в АПК і у цих відносинах відрізняються найбільшою складністю через природні фактори виробництва, то обґрунтування закупівельної ціни на галузевому рівні

займає найважливіше місце у формуванні системи цін АПК. Особливо актуальним є погляд на ціноутворення з позиції управлінського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення підприємства управлінською інформацією, зокрема у сфері витрат та ціноутворення, є дуже актуальними. Тому їм приділяють увагу багато вітчизняних та іноземних науковців, таких як Ф.Ф.Бутинець, Г.Г.Кірейцев, О.В. Лишиленко, М.Ф.Огійчук, В.Я.Плаксієнко, Ч.Т.Хорнгрен, Дж.Фостер, В.П.Ярмоленко тощо.

Ціль роботи. Одна із ключових проблем, з якими зіштовхуються керівники вітчизняних підприємств АПК, полягає у тому, щоб правильне ціноутворення впливало на одержання прибутку. Дана стаття присвячена вирішенню цього питання в аспекті управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія закупівельної ціни на продукцію сільського господарства із ціною інших галузей АПК становить основну ланку даної підсистеми суспільного виробництва. Системний підхід до формування цін на сільськогосподарську продукцію припускає вивчення специфічних економічних законів і відтворювальних особливостей у сільському господарстві. При ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію необхідно враховувати специфіку аграрного сектора економіки - наявність рентних відносин.

Світовий досвід сільського господарства показує, що існує два основних види ренти: монопольна та диференціальна. Існує також абсолютна рента. В умовах приватної власності на землю важливим елементом ціни є земельна рента. Вона виплачується земельному власникові у вигляді орендної плати. Покупка землі або її оренда зменшує капітал, що міг би бути вкладений у виробництво, звужує економічну базу відтворення. Відшкодування цієї ціни виробникові необхідно для здійснення процесу простого відтворення [1, с.94].

Ціна на особливо рідку продукцію, що вимагає для свого виробництва специфічні природно-кліматичні умови, містить у собі монопольну ренту. Вона не має потреби у державній підтримці. Така продукція продається по

сформованим на ринку цінам і забезпечує належний дохід підприємцям. Тому немає потреби встановлювати на неї особливі ціни.

Особливість сільського господарства полягає у тому, що процес виробництва пов'язаний із природними умовами: родючістю ґрунтів і місцем розташування земельних ділянок. У сільському господарстві праця на кращих за якістю землях створює додаткову продукцію – складову матеріальну основу диференціальної ренти. Сутність її полягає у тому, що підприємства внаслідок особливостей виробничо-розподільних відносин реалізують населенню аграрну продукцію не за середньогалузевою вартістю, а за цінами, що встановлені з урахуванням витрат виробництва на гірших за якістю та місцем розташування землях. Витрати праці на гірші за якістю та далеко розташовані від пунктів здачі продукції землі регулюють кінцеві ціни реалізації сільськогосподарської сировини та продукції її переробки [2, с.187].

Через просторову обмеженість землі, підприємства, що хазяюють на ній, змушені обробляти різні за якістю земельні площі для того, щоб задовольнити суспільні потреби у продуктах харчування, паливі тощо. У результаті чого продуктивність праці працівників на цих підприємствах і їхні індивідуальні витрати виробництва розрізняються. Причиною виникнення диференціальної земельної ренти є монополія на кращу за родючістю та місцем розташування землю. Також підприємства проводять заходи щодо інтенсифікації земель, здійснюють додаткові вкладення засобів виробництва та праці у свої землі. Результат інтенсифікації – це підвищення економічної родючості ґрунту, що також реалізується у створенні додаткового доданого продукту [3, с.22].

Таким чином, диференціальна рента – це додатковий доданий продукт, одержаний внаслідок використання кращої за родючістю та місцем розташування землі або внаслідок інтенсифікації аграрного виробництва. Відносини, що виникають із приводу розподілу диференціальної ренти, складаються між товаровиробниками сільськогосподарської продукції та суспільством в особі держави. Диференціальна рента знаходить своє відбиття в закупівельних цінах. Саме тому підприємства, що мають середні та гірші землі,

залишаються у галузі та виробляють достатню кількість продукції, необхідну для споживачів. Державні органи повинні враховувати витрати підприємств, які мають гірші в порівнянні з іншими землі. Диференціальна рента повинна знаходити своє відбиття у ціні та надходити підприємству у вигляді доходу. Після цього вона вилучається через систему податків, орендних платежів або за допомогою інших інструментів.

Певні види продукції рослинництва характеризуються певним попитом та пропозицією в окремі періоди часу. Крім сезонних факторів коливання цін на сільськогосподарську продукцію можуть бути викликані циклічністю або випадковістю. Циклічність – це періодично повторювані рухи цін з довжиною циклу більше року. Таке явище відбувається за наступних причин:

- 1) коливання цін, обумовлені ринковою кон'юктурою;
- 2) зміна цін через одноразові великі вкладення (придбання встаткування, закладка багаторічних насаджень тощо). Переорієнтація на нове виробництво веде до виникнення недостатньої пропозиції на ринку, звідси, до коливань цін;
- 3) коливання пропозиції, викликані зміною цін. Це відбувається при зміні цін товаровиробників, а також при зовнішньому впливі на суб'єкти ринку.

Випадкові коливання сільськогосподарських цін виникають внаслідок зміни пропозиції продукції під впливом природно-кліматичних умов. Наприклад, коливання врожайності сільськогосподарських культур ведуть до змін ціни продукції [4, с.25].

Ефективність функціонування аграрного сектора економіки у значній мірі визначається досконалістю цінового механізму у системі взаємин партнерів АПК. У сучасних умовах головним стимулом для ринкових виробників є висока ціна, здатна окупити витрати на виробництво та реалізацію, сформувавши тим самим прибуток. Однак це завдання є серйозною проблемою для багатьох господарств. Формування цін підпадає під вплив багатьох факторів, як суб'єктивних (конкурентні переваги), так і об'єктивних (сезонність, платоспроможність населення, канали реалізації тощо).

Немаловажним аргументом у ціноутворенні є різні канали збуту сільськогосподарської продукції. При переході до ринкових відносин росте продаж по вільним каналам. Продукція реалізується на ринку, через власну торговельну мережу або переробні підприємства. Отримана готова продукція після переробки продається на ринку, що дозволяє господарствам одержувати «живі» гроші. Сільгосппідприємства шукають шляхи більш вигідного продажу продукції з метою збільшення своїх фінансових ресурсів для матеріального забезпечення виробництва [5, с.211].

Розглядаючи витрати сільгоспвиробників як основний їхній ціноутворюючий фактор, необхідно в першу чергу розкрити їхню сутність із позиції управлінського обліку, а потім уже використовувати його дані при прийнятті рішень по ціноутворенню. Таким чином, аналізуючи весь ланцюжок внутрішнього ціноутворення, можна скласти наступну схему (рис. 1).

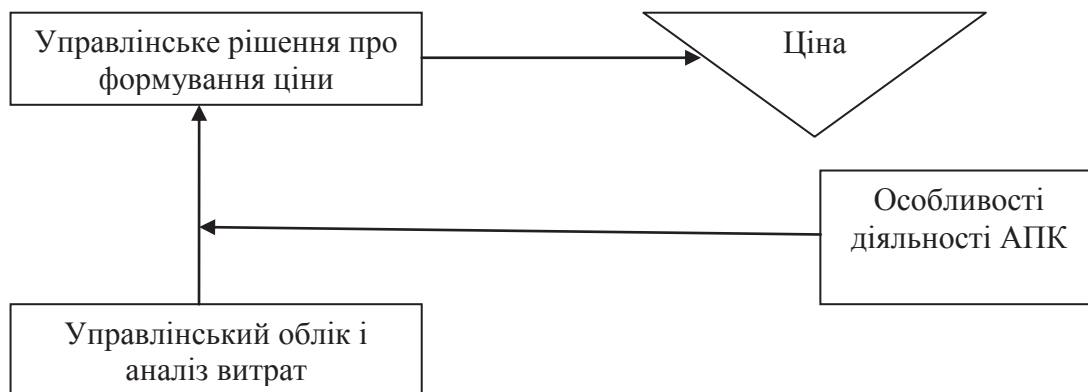

Рис. 1. Формування ціни з позиції управлінського обліку

Розглянемо витрати і їхній облік в АПК із позиції ціноутворення. Перелік статей витрат, їхній склад і методи розподілу за видами продукції (робіт, послуг) визначаються галузевими методичними рекомендаціями з питань планування, обліку та калькуляції собівартості з урахуванням характеру та структури виробництва. На підставі типової номенклатури статей витрат з урахуванням конкретних умов господарювання у сільськогосподарських компаніях для кожної галузі формується конкретна номенклатура статей витрат.

Для прийняття рішень про напрямки розвитку господарської діяльності та вибір різних управлінських цілей операційний аналіз дає більш повну та реальну інформацію про економічну ефективність підприємств АПК. Найвища віддача у господарській діяльності підприємства повинна визначатися оптимізацією його виробничої програми, тобто необхідно визначити, яку продукцію вигідно виробляти, а яку недоцільно включати до асортименту. Для її реалізації необхідно вирішити питання цінової і асортиментної політики за допомогою управлінського обліку та поглибленого операційного аналізу продукції, на якій найбільше спеціалізується підприємство, тобто має найбільшу питому вагу у виторзі.

Висновок. Основне завдання будь-якого підприємства АПК – одержання прибутку, а при його наявності – пошук шляхів максимізації прибутку. Максимізація можлива двома способами – зменшення витрат і збільшення ціни продажів. В умовах ринкової економіки під впливом факторів зовнішнього середовища, як прямих, так і непрямих, ріст цін на одиницю виробу не дасть бажаного результату, тому що за законами попиту та пропозиції продукція втратить своїх споживачів. Тому залишається другий, і за даних умов, єдиний шлях – зниження витрат, що здійснюється за допомогою управлінського обліку й аналізу факторів майбутньої ціни. Вивчення приросту собівартості та формування витратної політики кожного підприємства АПК із вказівкою причин її можливої зміни є основою управлінських рішень, спрямованих на скорочення витрат – підвищення прибутковості підприємства.

Література:

1. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік : [навчальний посібник] / О.В. Лишиленко. - К. : «Центр навчальної літератури», 2006. - 254 с.
2. Кит У. Стратегический управленческий учет. / У.Кит. Пер. с англ. - М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 346 с.
3. Борхунов Н. Цены в АПК / Н. Борхунов, А. Назаренко // Экономика сельского хозяйства. – 2010. – № 1. – с. 20-24.

4. Борхунов Н. Новое в ценовых отношениях АПК / П. Борхунов, А. Назаренко // Экономика сельского хозяйства. – 2010. – № 5. – с. 22-27.

5. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. / Ч.Т.Хорнгрен, Дж.Фостер. Пер.с англ. / Под ред. Я.В.Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 416 с.

Аннотация. В статье проанализированы основные факторы влияния на формирование цен на сельскохозяйственную продукцию, освещено понятие дифференцированной ренты в аграрных предприятиях, определено значение затрат и их учет в агропромышленном комплексе с позиции ценообразования, рассмотрена политика ценообразования и формирование цены на сельскохозяйственную продукцию в аспекте управленческого учета

Ключевые слова: управленческий учет, затраты, цена, ценообразование, предприятие, АПК

Summary.

One of key problems which heads of the agrarian and industrial complexes domestic enterprises face, consists in that the correct pricing influenced receiving profit. This article is devoted to the solution of this question in aspect of management accounting.

In article major factors of influence on pricing for agricultural production are analyzed, the concept of the differentiated rent of the agrarian enterprises is clarified, value of expenses and their account in agro-industrial complex from a pricing position is defined, the pricing policy and pricing for agricultural production in aspect of management accounting is considered

Keywords: management accounting, expenses, price, pricing, enterprise, agrarian and industrial complex

УДК 657.432:633.2/3

Бурова Л.И. к.э.н., доцент кафедры учета и аудита
Кибенко В.А. к.э.н., доцент кафедры учета и аудита
КГМТУ

ПОНЯТИЕ И КЛАССИФИКАЦИЯ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ

Аннотация: статья посвящена изучению трактовки понятия "дебиторская задолженность", а также особенностей классификации и оценки дебиторской задолженности.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, долгосрочная, текущая, сомнительная и безнадежная дебиторская задолженность, резерв сомнительных долгов, классификация, оценка.